

QUI VA DIR SEQUERA?

La primavera de 2008 ha estat una benedicció. En teoria, ha estat una primavera modèlica, de llibre, de les que encaixen en l'arquetip popular sobre l'estació: plujosa i amb els camps verds pertot arreu. Però si fem un ullada als arxius climatològics comprovarem que de primaveres com la d'enguany se'n compten molt poques des que van començar les observacions meteorològiques sistemàtiques fa més d'un segle i mig. I, curiosament, en aquesta primera dècada del segle XXI n'hem tingut unes quantes, ja que en algunes zones de l'àrea mediterrània les primaveres del 2002 i 2004 també van ser molt plujoses, encara que en aquells casos el comportament va ser més tempestuós, mentre que el 2008 un dels factors especialment positius ha estat la combinació de regularitat, moderació i distribució generalitzada de les precipitacions, car les aportacions de pluja han beneficiat per igual la major part d'Espanya, des de l'interior, on se situen les capçaleres de molts rius que abasteixen les conques hidrogràfiques més deficitàries, fins a les zones de conreu pròximes a la costa. Fins i tot la situació *in extremis* que afectava Catalunya i altres punts del quadrant nord-est peninsular s'ha salvat, almenys momentàniament.

Diuen els bons consellers que les decisions sàvies cal prendre-les en situacions de calma, no en els pitjors moments. Per això, aquesta treva climàtica propiciada per una primavera que, segurament, no es mereix aquesta societat de consum desmesurat potser serà un bon moment per a plantejar una reflexió sobre l'aigua i els recursos hídrics a Espanya. Abans que començara a ploure amb generositat a l'abril i maig, la paraula *sequera* es va escoltar fins a la sacietat, i la icona o recurs mediàtic més utilitzat van ser les imatges d'alguns embassaments en què eren perfectament visibles els campanars de les esglésies d'antics pobles submergits. La conclusió semblava molt senzilla: si s'hi veu el campanar és perquè ha abaixat el nivell de l'aigua extraordinàriament, la qual cosa equival a una sequera gravíssima. Però és necessari aclarir conceptes: climatològicament, la sequera s'entén com un dèficit de precipitacions en una àmplia regió –no en un lloc concret– durant un llarg període de temps, diquem que un mínim d'un any. Però això no es comprova amb el nivell dels embassaments, sinó amb els registres

de precipitació (pluja i neu). Lamentablement, el nivell dels pantans no depèn exclusivament del que plou, sinó que, en realitat, descendeix molt més a causa del que consumim aigües avall. Encara que es produeix un màxim pluviomètric secular, si malgastem l'aigua en obrir les aixetes, els embassaments continuaran baixant de nivell. Per això no ens hem d'enganyar: aquesta visió un tant dantesca de pantans quasi buits i coronats per la silueta dels antics campanars no és deguda a la falta de pluges ni al canvi climàtic –almenys no sols a ells–, sinó que està clarament determinada per una gestió discutible de l'aigua i un augment indiscutible del consum que se'n fa, tot això de manera generalitzada.

I en aquest punt és necessari recordar que, en contra del que pensa la majoria de la gent, l'últim mig segle no ha estat especialment sec, ni en el conjunt d'Espanya ni en la conca mediterrània. Almenys no en comparació amb els episodis de sequera, molt més prolongats i severos, que van ocórrer a final del segle XIX i durant la primera meitat del XX. Aquesta dada està acreditada per a àmplies zones de l'Espanya mediterrània per diverses anàlisis, entre elles la de José Ángel Núñez, de l'Agència Estatal de Meteorologia (Aemet), que recull el seu llibre *Climatología de la ciudad de Valencia*. En les èpoques al·ludides, els registres indiquen que va haver-hi sequeres periòdiques de cinc anys de durada que no han tornat a repetir-se en l'últim mig segle, la qual cosa no és obstacle perquè sí que hi haja hagut períodes de sequera notables, com els de finals dels setanta i mitjan dels noranta. En aquest últim cas, no obstant això, es va fer evident que una part del problema es devia ja a l'augment de la població i del consum.

No podem oblidar tampoc que la major part dels estudis climatològics acrediten que, en una anàlisi de conjunt, plou el mateix en l'Espanya d'avui que en la de fa un segle, encara que hi ha zones del sud en què el balanç ha descendit localment. El règim pluviomètric no ha canviat de manera substancial a pesar que sí que hàgem tingut un escalfament a escala planetària del qual també participa el clima d'Espanya. Però aquesta absència de canvis significatius en l'evolució històrica de les precipitacions és un fenomen que està ací, en els registres climatològics, tal com reconeixen especialistes de la talla de Javier Martín Vide, de la Universitat de Barcelona.

«EL NIVELL DELS PANTANS NO DEPÈN EXCLUSIVAMENT DEL QUE PLOU, SINÓ QUE, EN REALITAT, DESCENDEIX MOLT MÉS A CAUSA DEL QUE CONSUMIM AIGÜES AVALL»

Núvols de tempesta sobre el Maestrat en la passada primavera, amb la Serra Colomera (Terol) en primer terme.

«EN CONTRA DEL QUE PENSA LA MAJORIA, L'ÚLTIM MIG SEGLE NO HA ESTAT ESPECIALMENT SEC, NI EN EL CONJUNT D'ESPANYA NI EN LA CONCA MEDITERRÀNIA»

La sobrepoblació del litoral mediterrani i les urbanitzacions turístiques han augmentat la demanda d'aigua. En la foto, vista general de Calp (Alacant) i el Penyal d'Ifac.

Año	Carácter	Año	Carácter	Año	Carácter	Año	Carácter	Año	Carácter
1864	Muy húmedo	1888	Húmedo	1912	Seco	1936	Muy húmedo	1960	Normal
1865	Húmedo	1889	Seco	1913	Muy seco	1937	Muy seco	1961	Seco
1866	Normal	1890	Muy húmedo	1914	Normal	1938	Normal	1962	Húmedo
1867	Húmedo	1891	Muy húmedo	1915	Húmedo	1939	Muy seco	1963	Normal
1868	Muy seco	1892	Húmedo	1916	Muy seco	1940	Muy seco	1964	Muy seco
1869	Muy seco	1893	Seco	1917	Normal	1941	Normal	1965	Húmedo
1870	Muy húmedo	1894	Muy húmedo	1918	Muy húmedo	1942	Seco	1966	Seco
1871	Normal	1895	Húmedo	1919	Muy húmedo	1943	Seco	1967	Seco
1872	Seco	1896	Seco	1920	Muy húmedo	1944	Normal	1968	Húmedo
1873	Seco	1897	Muy húmedo	1921	Seco	1945	Muy seco	1969	Muy húmedo
1874	Húmedo	1898	Muy húmedo	1922	Húmedo	1946	Húmedo	1970	Muy seco
1875	Seco	1899	Seco	1923	Muy seco	1947	Normal	1971	Muy húmedo
1876	Seco	1900	Seco	1924	Húmedo	1948	Húmedo	1972	Húmedo
1877	Muy seco	1901	Húmedo	1925	Muy seco	1949	Húmedo	1973	Seco
1878	Muy seco	1902	Húmedo	1926	Muy seco	1950	Húmedo	1974	Normal
1879	Seco	1903	Seco	1927	Seco	1951	Húmedo	1975	Muy húmedo
1880	Húmedo	1904	Húmedo	1928	Muy seco	1952	Muy seco	1976	Normal
1881	Normal	1905	Seco	1929	Húmedo	1953	Seco	1977	Húmedo
1882	Normal	1906	Muy húmedo	1930	Muy seco	1954	Muy seco	1978	Muy seco
1883	Normal	1907	Normal	1931	Muy seco	1955	Seco	1979	Muy seco
1884	Muy húmedo	1908	Muy húmedo	1932	Muy húmedo	1956	Muy húmedo	1980	Normal
1885	Muy húmedo	1909	Normal	1933	Muy húmedo	1957	Muy húmedo	1981	Muy seco
1886	Normal	1910	Muy seco	1934	Muy seco	1958	Húmedo	1982	Muy húmedo
1887	Muy húmedo	1911	Normal	1935	Seco	1959	Húmedo	2000	Normal
								2001	Húmedo
								2002	Muy húm
								2003	Seco
								2004	Muy hum
								2005	Seco

Principals períodes de sequera i de grans pluges a València durant l'últim segle i mig, segons un estudi de José Ángel Núñez.

Per tant, encara que sembla un poc contradictori, no ens equivoquem si afirmem que estem de sort, perquè allò que ha succeït en aquestes últimes dècades podia haver estat bastant pitjor si s'haguera donat el supòsit d'un retorn de sequeres com les que es prolongaven durant un lustre sense interrupció. Què hauria ocorregut? O, millor encara, què ocorrerà si es produeix una situació així tenint en compte el nostre nivell de demanda actual i els costums de la societat en relació amb l'aigua?

No s'ha de ser apocalíptic mai, però no deixa de ser cert que la humanitat aprèn a base d'assaig-error. Un exemple dramàtic són desastres naturals –podem anomenar-los realment així?– com el tsunami de desembre del 2004 o l'huracà Katrina, que van obligar a replantejar estratègies per a prevenir tragèdies semblants. Per això, potser, si la sequera que va afectar tot el vessant mediterrani a mitjan dècada dels noranta haguera assolit la magnitud de la que es va produir a final del segle XIX –anomenada «la seca»–, no resulta difícil imaginar el desastre. I igualment podem preguntar-nos el mateix en relació amb la situació dels últims mesos: si en compte d'haver-nos obsequiat el destí amb la primavera més plujosa en bastants dècades ens haguera portat el principi d'una «seca» com la de les acaballes del XIX, què hauria passat? Sens dubte, un desastre total, però tal vegada gràcies a aquest mateix col·lapse ja hauríem modificat molts dels nostres models de conducta i actualment ja tindríem algunes decisions transcendents adoptades per al problema de l'aigua, que no està al cel, sinó a la Terra.

Després d'aquesta primavera de rècords no sabem el que vindrà, però sembla cert que aquelles sequeres d'antany, les que van ser creditors del qualificatiu popular de pertinaces, tornaran tard o d'hora. El clima és variable, però recurrent. Ho sabem perquè moltes de les onades de fred i calor o altres extrems climàtics com les pluges torrencials i els grans temporals de neu són descrites fidelment al llarg de la nostra història, com també les sequeres que en altres èpoques van donar lloc a fams canines.

VICENTE AUPÍ
Levante-EMV